

Конспект за държавен изпит за специалност

“География и регионална политика”

Анотация

Конспектът за провеждането на държавния изпит по специалността География в Югозападния университет “Неофит Рилски” – Благоевград обхваща основни въпроси от задължителните дисциплини, включени в учебния план за придобиване на образователната степен “бакалавър”. Той е структуриран в два раздела – Физическа география и Социалноикономическа география. Предлаганата подялба цели да улесни системната подготовка на кандидатите за полагане на държавен изпит по География. Те могат да ползват консултации по изпитния материал от преподавателите в Катедрата по География, Екология и Опазване на околната среда (ГЕООС) на Югозападния университет “Неофит Рилски” – Благоевград.

Указания за провеждане на изпита Подборът на изпитните въпроси и разпределението им в изпитните билети е в правомощията на членовете на изпитната комисия. Изпитът е писмен и устен. В изпитния билет са включени два въпроса – по един от двата раздела на конспекта. Продължителността на разработването на въпросите е четири астрономически часа. В писменото изложение на материала по въпросите могат да се включват картосхеми, схеми, зарисувки, блок диаграми, диаграми и други графични приложения, които се отразяват положително върху оценката. Допълнителни указания за оформлението на писмените работи се получават от изпитната комисия. Приложеният към конспекта списък с литературни източници има препоръчителен характер. При подготовката на държавния изпит може и е добре да се ползува и друга допълнителна литература. Правилното цитиране на литературните източници (име на автора и година на отпечатването) се отразява положително върху оценката от изпита. След приключване на прегледа и оценката на писмените работи се провежда устен изпит с кандидатите за оформяне на окончателната оценка.

Той протича във форма на:

- 1) обсъждане на отделни страни от писмените работи на кандидатите;
- 2) задаване на допълнителни въпроси от тематиката на изпитния билет, включително и на такива, които могат да са свързани и с учебен материал от избираеми учебни дисциплини;
- 3) проверка на уменията за ориентиране по карта и картни приложения, включително и на цифров носител.

I ЧАСТ – ФИЗИЧЕСКА ГЕОГРАФИЯ

Климатология

1. Радиация в атмосферата и нейната климатообразуваща роля. Слънцето като източник на радиация. Спектър и интензивност на слънчевата радиация (СР). Късовълнова СР в атмосферата. Пряка СР. Разсеяна радиация. Сумарна радиация. Отражена радиация. Дълговълново излъчване на земната повърхнина и атмосферата. Земна радиация. Срещулъчение на атмосферата. Ефективно излъчване. Радиационен баланс.
2. Въздушни маси и атмосферни фронтове и тяхната климатообразуваща роля. Въздушни маси (ВМ). Формиране, класификация, термични и географски типове ВМ. Атмосферни фронтове (АФ) - същност и класификация. Влияние на орографията върху АФ. Климатологични фронтове и тяхното значение.
3. Атмосферна циркулация и нейната климатообразуваща роля. Обща атмосферна циркулация (ОАЦ). Основни звена на ОАЦ. Разпределение на атмосферното налягане. Активни атмосферни центрове на Земята. Циклони и антициклони–структура и времето в тях. Пасати и мусони.

Геоморфология

4. Съвременни представи за строежа на Земята. Главни структурни елементи на земната кора. Тектоника на литосферните плочи.
5. Релефообразуваща роля на тектонските движения. Колебателни движения. Общи свойства на колебателните движения. Нагъвателни движения. Релеф в гънкови структури. Релеф в хоризонтални, масивни и разломни структури.
6. Флувиални процеси и форми на релефа. Закони на речната ерозия. Елементи на речна долина. Видове речни долини. Речни тераси. Образуване и видове. Конфигурация на речно-долинната мрежа и връзката ѝ с релефа и геоложките структури

Математическа география и картография – I и II част

7. Географски карти. Класификация на картите. Елементи на картата. Математическа основа на картите – земен елипсоид, сфера, мащаб, координатни системи, картни проекции (класификация, деформации, избор 3 на проекция).
8. Топографски карти. Същност, предназначение и класификация на картите. Изобразяване на релефа върху топографските карти. Изобразяване на топографските обекти. Картографска генерализация.
9. Тематична картография. Същност и предмет на тематичното картографиране. Класификация на картите. Картографски способности за изобразяване.

Обща Биогеография и Биогеография на България

10. Основни биомии на сушата. Влажни тропични гори и храсталаци – Pluvilignosa. Граници на разпространение и екологични особености. Растителни съобщества и животински свят.
11. Биотични царства на сушата. Фитогеографско и зоогеографско райониране. Териториален обхват, флора и фауна на биотичните царства.
12. Биогеографско райониране на България. Преглед на основните фитогеографски, зоогеографски и биогеографски районираня на България. Биогеографски райони на България. Хидрология
13. Класификация на водите и водните обекти. Особенности на условията за формирането им. Хидрографски и морфометрични характеристики на реките и водосборните им басейни.
14. Хидрометрия. Организация на хидрометричните измервания. Измерване и определяне на основни параметри (характеристики) на водните течения и обекти.
15. Генетична структура и основни характеристики на речния отток. Режим и вътрешногодишно разпределение на речния отток.

Природна география на България

16. Разпространение, генезис и характеристика на глациалните, периглациалните и льосовите морфоскулптурни релефни форми в България.
17. Фактори за формиране на климата на България – географско положение, слънчево греене и радиационен баланс, атмосферна циркулация и характер на релефа. Количеството и режимът на валежите в България като следствие от комбинираното влияние на отделните фактори.
18. Климатично райониране на България. Преглед на различни схеми на климатично райониране (на отделни автори) и характеристика на всички климатични области в страната по една от тях чрез изясняване спецификата на климатичните елементи (средни, максимални и минимални температури, температурни суми, количество, вид и режим на валежите, местни ветрове и неблагоприятни климатични явления).
19. Речни води и речна мрежа на България. Отточни области. Постоянна и непостоянна съставка на оттока. Режим на речния отток. Териториални различия в режима на оттока.
20. Принципи и методи на физикогеографска регионализация. Нова схема на физикогеографска регионализация на България (2002) - особености в сравнение с други регионални схеми. Характеристика на физикогеографската област на Дунавската равнина.

Ландшафтознание

21. Ландшафтна сфера. Обхват (по геосфери) и граници на ландшафтната сфера. Основни свойства на ландшафтната сфера. Цялостност, дискретност и континуалност, асиметричност. Кръговрати на веществата, ритмичност и цикличност в ландшафтната сфера.

22. Зоналността като основна географска закономерност на Земята. Дефиниция и причини за проява. Зоналност на температурите, на изпарението и валежите, на баричния релеф и системата на ветровете. Зоналност на климата, на типовете растителност и жизнените форми на растенията и животните, на хидроложките и геохимичните процеси (изветряне), на скулптурните форми на релефа. 5

23. Азоналността като основна географска закономерност на Земята. Определение и причини за проява. Същност и особености на различните видове азоналност – височинна поясност, секторност, интразоналност. Взаимоотношения и различия между зоналността и азоналността, хипотетичен континент.

Почвознание

24. Общи особености (характеристики) на почвата. Морфология на почвите – морфологични и микроморфологични белези на почвите. Състав на почвите - органичен, минерален, химичен и механичен. Хумус: образуване, състав, значение и оценка на съдържанието му в почвите. Минерален състав. Химичен състав. Механичен състав (текстура) – класификация на механичните елементи. Почвени колоиди. Почвен разтвор. Почвен въздух.

25. Основни свойства на почвите. Химични свойства. Реакция на почвите. Почвена киселинност – същност и методи за отстраняването ѝ. Буферност на почвите. Физични свойства. Физико-механични свойства на почвите. Водни свойства и воден режим на почвата. Въздушни свойства и въздушен режим на почвата. Окислително-редукционни процеси в почвите. Топлинни свойства и топлинен режим на почвите. Почвено плодородие.

26. Класификация на почвите. Генезис и класификация на почвите в България. Главни почвени групи, класове и типове почви в България - почвено-географско райониране. Хоризонтално и вертикално разпространение на почвите в България. Опазване на почвите в България и възстановяване на тяхното плодородие.

II ЧАСТ – ИКОНОМИЧЕСКА И СОЦИАЛНА ГЕОГРАФИЯ

Основи на социално-икономическата география

1. Същност на икономическата география. Насоки за развитие Фактор – пространство, време.

2. Същност на социалната география. Факторът пространство в общественото развитие

3. Икономически показатели: Брутен вътрешен продукт (БВП), Брутен национален доход (БНД), Брутен национален продукт (БНП), Брутен държавен дълг, Брутна добавена стойност, Нетна добавена стойност, Дълготрайни материални активи, Преки чужди инвестиции, и др. Социални показатели – демографски и лица наети по трудово или служебно правоотношение.

География на населението и селищата

4. Закони на населението. Първобитно–общинно общество. Робовладелско общество. Феодално общество. Общество на пазарното стопанство.
5. Урбанизация. Стадии на урбанизация. Съвременни тенденции. Модели на града.
6. Агломерации. Структура, връзки и организация. Конурбации, мегаполиси и други селищни структури.

Социално-икономическа география на България

7. Административно - териториално устройство на България – преди Освобождението, след Освобождението (1877г., след Търновската конституция, след Съединението на България, 1901г.,1934г.), след 1944г. (1946г., 1949г., 1959г., 1961г., 1979г, 1987г., 1998г.)
8. География на туризма. Същност, значение и особености. Фактори за развитие и териториално разположение. Туристически ресурси- природни и антропогенни. Материално-техническа база. Видове туризъм.
9. География на хранително-вкусовата промишленост. Същност, значение и особености. Фактори за развитие и териториално разположение. Структура: растениевъдно ориентирани подотрасли, животновъдно ориентирани подотрасли, други подотрасли.

География на производството и обслужващата сфера

10. Развитие на световното аграрно стопанство и системата на агробизнеса. Аграрни отношения. Видове собственост върху земята.
11. Енергетика – същност, значение особености. Производство на електроенергия. Териториална структура. География на енергетиката в България.
12. Машиностроене - същност и значение, етапи на развитие, особености. Транспортно машиностроене. Териториална структура.
13. Химическа промишленост – същност, значение, особености. Подотрасли от органичната химия.

Политическа география и геополитика

14. Формиране на съвременната политическа карта на света. Етапи на формиране. Класификации на страните в света. Международни организации. Държавата като политическо явление и обект на политико географски анализ.
15. Развитие на политическата география и геополитиката през 19-ти и първата половина на 20-ти век. Идеите и приносите на учените, работили през 19-ти век. Създаване на първите геополитически школи в САЩ, Германия, Франция и Русия.
16. Държавната граница като обект на изследване в политическата. География и геополитиката. Определяне, функции и класификации на държавните граници.

География на страните

17. Канада – географско положение, граници и големина. Природни условия и ресурси. Население и демографска политика. Държавно устройство, административно-

териториално деление. Характеристика на стопанството по отделни сектори, отрасли и региони.

18. Австралийски съюз – географско положение, граници и големина. Природни условия и ресурси. Население и демографска политика. Държавно устройство, административно-териториално деление. Характеристика на стопанството по отделни сектори, отрасли и региони.

География на страните – II част (география на Европейския съюз)

19. Германия – географско положение, граници и големина. Природни условия и ресурси. Население и демографска политика. Държавно устройство и управление. Характеристика на стопанството по отделни сектори, отрасли.

20. Великобритания – географско положение, граници и големина. Природни условия и ресурси. Население и урбанизация. Държавно устройство, управление. Характеристика на стопанството по отделни сектори, отрасли.

21. Франция – географско положение, граници и големина. Природни условия и ресурси. Население и урбанизация. Държавно устройство, управление. Характеристика на стопанството по отделни сектори, отрасли.

22. Италия – географско положение, граници и големина. Природни условия и ресурси. Население и урбанизация. Държавно устройство и управление. Характеристика на стопанството по отделни сектори и отрасли.

Литература за държавния изпит по география

Геоморфология и картография

Балтаков, Г., Р. Кендерова. Кватернерна палеогеография, Малео-63, Варна, 2003.

Канев, Д. Обща геоморфология., С., НИ, 1983, 300.

Канев, Д. Геоморфология на България, СУ „Кл.Охридски”, С., 1989.

Канев, Д. Към тайните на релефа в България – Народна просвета, С., 1988

Константинов, Х. Ръководство за практически занятия по геоморфология, СУ ”Кл. Охридски”, София, 1986, 246.

Кънев, Г. Кратък терминологичен речник по геоморфология, С. 1999.

Николов, Т. Континенти и океани – вечното движение., С., УИ “Св. Кл.Охридски”, 1991,

Стоянов, Кр. Ръководство за упражнения по геоморфология, С., „Авангард”, 2007.

Nagel, R. Encyclopedia of landforms and other geologic features, vol. 1,2,3, 2004.

Skinner B. J., Porter St. C. The dynamic Earth, John Wiley & Sons, Inc,

Anson R.W, Ormeling F.J. Basic cartography. Vol.1. 2nd edition, Butteworth-Heinemnn, 2001;

Anson R.W, Ormeling F.J. Basic cartography. Vol.2. 2nd edition, Butteworth-Heinemnn, 2002;

Anson R.W, Ormeling F.J. Basic cartography. Vol.3, Butteworth- Heinemnn,1996;

Robinson A., J. Morrison, P. Muehrcke, Kimerling A., Gupttile S. Elements of cartography (6th ed.). John Willey&Sons, New York, 1999

Slocum T., McMaster R., Kessler F., Howard H. Thematic Cartography and Geographic Visualization. (2nd ed). Pearson Prentice Hall, 2005;

Климатология

Векилска, Б. Обща климатология, УИ „Кл. Охридски”, С., 1991.

Векилска, Б., и др. Ръководство по климатология, УИ „Кл. Охридски”, С., 1992.

Димитров Д., Обща климатология. С., 1985.

Сиракова, М., Д. Сираков, К. Дончев. Метеорология за всеки, НИ, С., 1989.

Хидрология

П.Пенчев – Обща хидрология. Изд. “Наука и изкуство”, С., 1986.

Б.Марчинков – Хидрология. Изд.”Техника”, 1973.

К.Стойчев – Обща хидрология. С. 1996.

Нели Христова – Обща хидрология. ИК “Тип-топ прес”, 2009

Лучшева А.А. Практическая гидрометрия. Гидрометеиздат Л, 1972г.

Чеботарев А.И. Обща хидрология. Гидрометеиздат. Ленинград, 1975.

Важнов А.Н. Гидрология рек. ИМУ, Москва 1976.

Ven T Chow - Applied Hydrology. McGraw-Hill, 1988. ISBN: 70108102

David Maidment - Handbook of Hydrology, 1993, ISBN-10: 0070397325

S. Lawrence Dingman - Physical Hydrology, 2002, ISBN-10: 013099695

Природна география на България

Бондев, Ив. Растителността на България – изд. СУ, С., 1991

Велев, Ст. Климатът на България – второ разширено издание Херон прес, С., 2010

Груев, Б., Б. Кузманов Обща биогеография – изд. СУ, С., 1994

Георгиев, М., Физическа география на България – С., Наука и изкуство,

1985

Димитров, Д. Климатология на България – Наука и изкуство, С., 1979

Топлийски, Д. Климат на България – фондация „Амстелс” С., 2006

***Атлас на България, С., НИ, 1973

***География на България, т.І, С., БАН, 1966

***География на България, т.І, Физическа география, С., БАН, 1982

***География на България, т.ІІІ. Физикогеографско и социално-икономическо райониране, С., БАН, 1989

***География на България, Физическа и социално-икономическа география, С., БАН, 1997

***География на България, Физическа и социално-икономическа география, С., ФорКом, 2002

***Природният и икономическият потенциал на планините в България, т.І. Природа и ресурси, С., БАН, 1989

Ландшафтознание

Арманд, Д.Л. Наука о ландшафте - М., 1975

Исаченко, А.Г. Географията днес - С., Народна просвета, 1984

Калесник, С.В. Общие географические закономерности Земли - М., Мысль, 1970

Петров, П. В. Ландшафтознание - С., УИ, 1990

Преображенский, В.С. и др. Основы ландшафтного анализа - М., 1988

Социално-икономическа география

Алаев, Э. 1983, Социально – економическая география, Понятийно-терминологический словарь Мысль, Москва

Русев, М. 2008, Обществена география, Унискорп, София,

Сотиенс, Г., 2005, Концепция за устойчивото развитие извън големите агломерационни територии

Станчев, Хр. и др. Административно-териториално устройство на Република България – С., ФорКом, 2000

Шьон, К., 2006, Структура и развитие на системата от градове в Европа

Славейков, П. и др. География на населението и селищата в света. В.Търново, 1997.,ІІ прер.изд. 1998

Шишманова, М. Централните райони в контекста на регионалното развитие в България, 2011, Авангард Прима, Благоевград

География на производството и обслужващата сфера и география на

страните

- Дойков, В., А. Дерменджиев. Европа. Стопанска география. Русе, Парнас, 2000.
- Дойков, В., А. Дерменджиев. Европа. Икономическа география. Изд. „Ковачев”, 2008.
- Дойков, В. и др. Икономическа география на страните от континентите – трето преработено и допълнено издание издателство Ковачев, 2008
- Дончев, Д. и др. География на производството и световното стопанство –Абагар, В.Търново, 2004
- Дончев, Д. и др., Геоикономика, Тракия-М, 2006г.
- Луканов, А. и др. Страните в света – Справочник – С., Глория Палас, 2007, 2008, 2009, 2010
- Младенов, Ч., Ив. Владев География на страни от Европейския съюз УИ „Епископ Константин Преславски”, Шумен, 2005
- ***Голяма енциклопедия на страните в 16 тома – лицензирано специализирано издание за в. Дневен труд и 24 часа на Mediasat Group, 2007

Политическа география и геополитика

- Бъчваров, М. Геополитически анализи, Захари Стоянов, С., 2001.
- Деведжиев, М. Геополитиката на България. С., 2006.
- Деведжиев, М. Българските геополитически шансове. В. Търново, 2008.
- Карастоянов, Ст. Политическа география, геополитика, геостратегия. Изд. СУ, С., 2000, 2008.
- Карастоянов, Ст. Балканите – политико-географски анализи.
География. Геополитика. Книга втора. Изд. СУ, С., 2002
- Христов, Т., Н.Димов. Политическа география. Изд. СУ, С., 1991.
- +++/ Геополитика : издание на Българско геополитическо дружество, С.
- +++/ Геополитика. Терминологичен справочник. Съст. М. Бъчваров, Петекстон, С., 1999.
- +++/ География - геополитика : Сборник. С., УИ” Св.Кл.Охридски”., 1992.